

Bogdan Ferdek

"Charyzmatyczna moc życia
zakonnego", Piotr Liszka, Wrocław
1996 : [recenzja]

Wrocławski Przegląd Teologiczny 4/1, 153-156

1996

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

i jego komentatorów, ale w wielu przypadkach uczynił je przedmiotem dość głębokiej analizy i ciekawej interpretacji. Są to interpretacje poprawne. Swoje wywody autor dokumentuje w licznych tekstach źródłowych, przytoczonych w języku oryginalnym. Umie się także dystansować do poglądów interpretatorów Maritaina. Największą wartość w rozprawie posiadają dwa ostatnie rozdziały, gdzie autor wykazał dużo samodzielności i dojrzałości w ocenie przedstawionego wcześniej argumentu „szóstej drogi” J. Maritaina. Wydaje się, że ocena ta jest trafna i do pewnego stopnia uzasadniona.

Rozprawa ks. Tadeusza Michałka jest owocem rzetelnej i dojrzałej refleksji umysłowej. Jest godna odnotowania we współczesnych poszukiwaniach teodycealnych. Stanowi pokaźny wkład w dzisiejszą literaturę z zakresu filozofii Boga.

ks. Ignacy Dec

Ks. Piotr L i s z k a, *Charyzmatyczna moc życia zakonnego*, Papieski Fakultet Teologiczny, Wrocław 1996, ss. 205

Sobór Watykański II poświęcił wiele uwagi osobom zakonnym. Konstytucja dogmatyczna o Kościele poświęca cały rozdział na rozważanie życia zakonnego w tajemnicy Kościoła. Drugim dokumentem Soboru, który dotyczy życia zakonnego jest „dekret o przystosowanej odnowie życia zakonnego”. Wymienione dokumenty położyły fundament pod teologię życia zakonnego.

W kategoriach statystycznych członkowie zakonów męskich i żeńskich są w Kościele znikomą mniejszością, bo stanowią jedynie 0,12% wiernych Kościoła katolickiego¹. Chociaż członkowie zakonów stanowią w Kościele znikomą mniejszość, to jednak znajdują się w samym sercu Kościoła. Wynika to z faktu, że rzeczywistość życia zakonnego obejmuje tak wielką różnorodność form życia, tradycji duchowych, dzieł apostoelskich i profetycznego świadectwa, że jest ona obecna na wszystkich płaszczyznach i we wszystkich obszarach działalności Kościoła. Mając to na uwadze papież Jan Paweł II w adhortacji apostoelskiej *Redemptionis donum* nazwał zakony „szczególnym dobrem Kościoła” (RD 16).

To szczególne dobro Kościoła nie jest jednak wolne od zagrożeń. Każda wspólnota zakonna w swoim rozwoju przechodzi przez trzy etapy. Etap założenia i szybkiego rozwoju można nazwać „okresem spontanicznym”. Ten okres charakteryzuje się intensywną modlitwą, głębokim życiem wewnętrznym, radosnym i owocnym apostołstwem oraz pewną swobodą, elastycznością i spontanicznością. Kiedy wspólnota się rozszerzy w czasie i przestrzeni, to jej charyzmat muszą umocnić przepisy. Ten okres rozwoju bywa nazywany „okresem normatywnym”. Po tym

---

¹ Abp J. P. S c h o t t e, *Przed IX Zwyczajnym Zgromadzeniem Ogólnym Synodu Biskupów poświęconym życiu konsekrowanemu*, „L'Osservatore Romano”, (1994) nr 9-10, 47.

okresie może nastąpić jeszcze trzeci etap, który jest nazywany „okresem ideologicznym”. Jest to okres niepewności w odniesieniu do tożsamości i wytkniętych uprzednio celów wspólnoty. Może to się z wiązać z niezadowoleniem, zniechęceniem i niepokojem, które w konsekwencji mogą spowodować regres danej wspólnoty. Objawami tego regresu mogą być: wzrost przeciętnego wieku, zamykanie klasztorów i brak nowych powołań². Wymienione oznaki regresu są wołaniem o odnowę danego zakonu. Ta odnowa oznacza przede wszystkim odnalezienie ducha danego zakonu.

Odpowiedzią na pytanie, jak dokonać odnowy życia zakonnego, jest praca ks. P. Liszki CMF pt. *Charyzmatyczna moc życia zakonnego*. Ks. doc. dr hab. Piotr Liszka jest wykładowcą teologii dogmatycznej na Papieskim Fakultecie Teologicznym we Wrocławiu. Wielokrotnie uczestniczył w spotkaniach wychowawców zakonnych w Polsce, Hiszpanii i Włoszech. Książka, której jest autorem, składa się z dwóch części. Obie części zakończone są obszernymi bibliografiami, które liczą w sumie 242 pozycji, głównie hiszpańskojęzycznych. Część pierwsza nosząca tytuł: „Posoborowa odnowa fundamentem dalszego rozwoju życia zakonnego” składa się z trzech rozdziałów. Z kolei druga część nosząca tytuł: „Charyzmat założyciela instytutu życia konsekrowanego” ma sześć rozdziałów.

Pierwszą część książki można określić jako ogólną. Ukazuje ona posoborową odnowę zakonów zwracając uwagę na jej plusey i minusy. Odnowa życia zakonnego potrzebuje teologii. Autor omawia więc teologię życia zakonnego, która winna być fundamentem odnowy. Przedstawianie zasadniczych elementów teologii życia zakonnego prowadzi autora do ukazania samych fundamentów życia zakonnego. Źródłem życia zakonnego jest Duch Święty, twórcą podstaw życia zakonnego jest Chrystus, zaś istotą życia zakonnego polega na realizacji rad ewangelicznych.

Drugą część książki można określić jako szczegółową. Z bogatej teologii życia zakonnego autor rozpracowuje szczegółowo dwa zagadnienia o kluczowym znaczeniu dla życia zakonnego, którymi są: charyzmatyczny charakter życia zakonnego oraz charyzmat założyciela. Obydwa terminy: „charyzmat założyciela” oraz „charyzmat życia zakonnego” pojawiły się po raz pierwszy w dokumencie papieża Pawła VI *Evangelica testificatio*.

Charyzmat życia zakonnego jest szczególnym darem Ducha Świętego, który w maksymalnym stopniu skłania do naśladowania Jezusa Chrystusa. Jest to dar dla innych, który jednocześnie przemienia i uświęca człowieka, który ten dar otrzymał. Z kolei charyzmat założyciela jest to swoiste odczytanie Ewangelii prowadzące do odkrycia jakiegoś istotnego jej wymiaru. To odkrycie przemienia się w regułę życia i działania, która adaptuje się do różnych okoliczności i przyjmuje różne strategie apostołskie. Ten charyzmat założyciela składa się z dwóch elementów, z których pierwszy jest darem osobistym dla założyciela i jako taki jest nieprzekazywalny (*carisma de fundator*), a drugi jest przeznaczony dla danego zakonu od założyciela

---

² O. Stegmair, *Zakonnice: w kierunku nowego rozwoju*, „Communio”, 1985, nr 6, s. 84.

(*carisma del fundator*). Stała i konsekwentna interioryzacja charyzmatu założyciela, przede wszystkim jego drugiego elementu (*carisma del fundator*), jest podstawą odnowy życia zakonnego.

Omawiana praca porusza temat zawsze aktualny. Skoro zakony są szczególnym dobrem Kościoła, to tego dobra w Kościele nigdy nie powinno zabraknąć. Odnowa życia zakonnego jest również aktualnym tematem w kontekście Synodu Biskupów poświęconego tematowi: „Życie konsekrowane i jego misja w Kościele i świecie”. Synod ten odbył się w dniach od 2 do 29 października 1994 roku. W Polsce nie ma zbyt dużo prac poświęconych teologii życia zakonnego. Krótki zarys teologii życia zakonnego znajduje się w dokumentach Synodu Archidiecezji Wrocławskiej³. Różne aspekty życia zakonnego omawia również majowy numer „Communio” z 1985 roku poświęcony radom ewangelicznym⁴. Praca ks. P. Liszki wypełnia więc pewną lukę, gdy chodzi o teologię życia zakonnego w Polsce.

Teologia życia zakonnego pogłębia z kolei eklezjologię, której jest częścią. W oparciu o dokumenty soborowe można mówić o dwóch strukturach Kościoła: hierarchicznej i charyzmatycznej. Życie zakonne ma charakter wybitnie charyzmatyczny. Charyzmat jest bowiem szczególnym darem Ducha Świętego udzielanym dla dobra Kościoła, a zakony są przeciwieństwem szczególnym dobrem Kościoła⁵. Teologia życia zakonnego musi być fundamentem odnowy tegoż życia. W szczególności ta odnowa ma polegać na konsekwentnej interioryzacji charyzmatu założyciela. Odnowa życia zakonnego oparta na zdrowej teologii nie pójdzie na bezdroża, na które prowadzi totalna krytyka nastawiona na destrukcję lub fałszywa tolerancja będąca wyrozumiałością wobec zła przy równoczesnej postawie niszczenia pozytywnych wartości. Krytyka i fałszywa tolerancja zamiast do odnowy życia zakonnego prowadzą do jego destrukcji.

Praca ks. P. Liszki nie ma – całkiem słusznie – formalnego zakończenia. Domaga się ona bowiem trzeciej części, która powinna być napisana przez poszczególne wspólnoty zakonne. Powinny one w niej przedstawić interioryzację charyzmatu swojego założyciela dzisiaj. Adresatem omawianej pozycji powinny być instytucje zakonne, które na podstawie zawartych w niej ogólnych schematów mogą opisać własną strukturę charyzmatyczną. Na lekturze omawianej pozycji może skorzystać każda zakonniczka i zakonnik. Z lektury książki mogą skorzystać również ludzie świeccy. Ostatni Sobór przypominał, że wszyscy, również świeccy, powołani są do świętości. Sobór nie mówi o takiej świętości osób zakonnych, której inni członkowie Kościoła nie są zdolni osiągnąć. Jedyne drogi do świętości dla osób zakonnych jest inna. Poprzez zachowywanie rad ewangelicznych osoby zakonne stają się znakiem, który świeckim członkom Kościoła przypomina ich własne powołanie do świętości.

---

³ Zob. *Synod Archidiecezji Wrocławskiej 1985-1991*, Wrocław 1995, s. 160-162.

⁴ Zob. „Communio”, 1985, nr 6.

⁵ *Charyzmatyczna struktura życia zakonnego*, w: R. Rogowski, *Światłość i tajemnica*, Katowice 1986, s. 289-295.

Ostatnio mówi się o spontanicznym pojawianiu się życia monastycznego w protestantyzmie i anglikanizmie⁶. Nie jest to wprawdzie naśladowanie katolickich zakonów, lecz sam ten fakt wskazuje na to, że uważne wsłuchanie się w radykalny głos Ewangelii prowadzi do życia zakonnego. Wielką pomocą w uważnym wsłuchiwaniu się w radykalny głos Ewangelii jest książka ks. P. Liszki *Charyzmatyczna moc życia zakonnego*.

ks. Bogdan Ferdek

W trosce o pełnię wiary. Dokumenty Kongregacji Nauki Wiary 1966-1994, „BIBLOS”, Tarnów 1995, s. 450.

W ostatnich trzydziestu latach mocniej ujawniają się poglądy, niekiedy wprowadzane w życie, które negują pewne elementy doktryny Kościoła i wprowadzają zamieszanie we wspólnotach kościelnych. Jest to częściowo zrozumiałe, gdyż żyjemy jeszcze w okresie fermentu dyskusji posoborowych. W nurcie głębokich zmian posoborowych i jeszcze większych przemian kulturowych usiłowano wówczas poddawać w wątpliwość szczególnie dużo tez, które wcześniej wydawały się niekwestionowalne. W tym czasie w obrębie dysput teologicznych pojawiły się pewne interpretacje prawd wiary i moralności chrześcijańskiej, których nie sposób pogodzić ze „zdrową nauką” (por. 2 Tm 4, 3). Urząd Nauczycielski Kościoła zobowiązany jest zabrać głos wtedy, gdy określone nurty myśli teologicznej i pewne twierdzenia filozoficzne są niezgodne z prawdą objawioną (por. Jan Paweł II, *Veritatis Splendor*, nr 29).

Obrona wiary i jej czystość były głównym zadaniem Kongregacji Świętego Oficjum. Dziś zadanie te kontynuuje Kongregacja Nauki Wiary, ale są one znacznie poszerzone. Włączając się w dzieło powszechnej ewangelizacji, ma także promować wiarę. Aby móc sprostać stawianym wymaganiom, Kongregacja ta skoncentrowała się – jako pierwszorzędnym swoim celu – na opracowywaniu dokumentów, które odpowiadają na ważniejsze problemy pojawiające się w naszych czasach oraz wskazują właściwą drogę ich rozwiązania. Rzeczywiście różne Konferencje Episkopatu, poszczególni biskupi, teologowie i ludzie nauki domagają się od Kongregacji Nauki Wiary wyjaśnienia rodzących się współcześnie trudnych problemów moralnych, takich jak np. technika biomedyczna i interwencje w początkowym stadium życia oraz w same procesy jego przekazywania.

Teologowie z radością powitają książkę, która ukazała się w Wydawnictwie Diecezji Tarnowskiej BIBLOS. Chodzi o zbiór dokumentów Kongregacji Nauki Wiary z lat 1966-1994, zatytułowany *W trosce o pełnię wiary*. Znajdują się w nim

---

⁶ Zob. J. B o s c h, *Rozkwit życia zakonnego w Kościołach protestanckich i anglikańskich*, „Communio”, 1985, nr 6, s. 68-81.